

Władysław Fenrych

III MIĘDZYNARODOWY KONGRES „CAŁUN A NAUKA”

Główną ideą zorganizowania – przez *Centro Internazionale di Sindonologia w Turynie* – Kongresu, była przypadająca w tym roku setna rocznica wykonania pierwszej fotografii Całunu przez Secondo Pia. Było to wydarzenie epokowe, które umożliwiło zapoczątkowanie badań naukowych tego niezwyklego płótna.

Zainteresowanie Kongresem było bardzo duże. Zapewne wpłynęły na to zarówno kontrowersyjne wyniki datowania węglem-14 (1988 r.), jak również pożar Kaplicy Guariniego (11/12 kwietnia 1987 r.), z którego Całun został uratowany w sposób cudowny. W obradach Kongresu uczestniczyło ok. 300 osób z różnych stron świata. O randze spotkania może świadczyć bardzo uroczyste otwarcie, w którym uczestniczył prezydent Republiki Włoch Oscar Luigi Scalfaro, pod którego patronatem odbywał się Kongres. Na otwarcie przybyli m. in. Kardynał Giovanni Saldarini (kustosz Całunu), prof. dr B. Barberis – prezydent Międzynarodowego Centrum Syndonologicznego, oraz wielu przedstawicieli świata nauki (rektor Uniwersytetu Turyńskiego) i biznesu. Sponsorem Kongresu był m. in. Koncern Fiata.

Po powitaniu uczestników Kongresu przez przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego prof. Pierluigi Baima Bollone, krótkie przemówienie wygłosili prof. Bertolino (rektor) i prof. Barberis, a następnie kardynał Giovanni Saldarini, życząc uczestnikom pomyślnych obrad.

Po tej wstępnej, oficjalnej części rozpoczęły się referaty naukowe. Od razu warto wspomnieć, iż z uwagi na brak w ostatnim czasie bezpośrednich badań – zgodnie z podtytułem Kongresu – tematyka referatów i krótkich doniesień stanowiły podsumowanie dotychczasowych badań na progu trzeciego tysiąclecia. Ograniczę się do wspomnienia najważniejszych z nich. Niestety organizatorzy nie przygotowali ani streszczeń wykładów i komunikatów, ani spisu uczestników „who is who”.

Naukowe obrady zapoczątkowały dwa referaty: ks. prof. Giuseppe Ghibertiego – viceprzewodniczącego Komitetu Organizacyjnego Wystawienia Całunu – n.t. „Całun: pomiędzy nauką a religią” („Sindone: tra scienza e pastorale”), oraz prof. Pierluigi Baima Bollone, p.t. „Przyczyna śmierci Mesjasza” („Le cause della morte del Messia”).

Prelegent przedstawił dotychczasowe hipotezy na ten temat. W podsumowaniu stwierdził, iż śmierć Jezusa nastąpiła jako konsekwencja wielu czynników. Wymienić tu należy zmęczenie (wyczerpanie), ból, szok (sercowo-naczyniowy) i wykrwawienie oraz odwodnienie spowodowane biczowaniem, cierniem koronowaniem, brakiem przyjmowania płynów przez wiele godzin. Prof. Bollone podkreślił, iż nie można również wykluczyć niedomogi naczyń wieńcowych, co w efekcie dało możliwość zawału (z uwagi na nagły ból i krzyk w chwili śmierci). Na zakoń-

czenie prof. Bollone podsumował, iż wyobrażenia przekazane przez Nowy Testament odnośnie do przyczyny śmierci Mesjasza nie tylko nie sprzeciwiają się, ale są zupełnie zgodne z tymi, jakie przedstawia Całun.

Na sesji zatytułowanej **Epistemologia** wystąpił F. Lagrifa z komunikatem „Prawdopodobieństwo obliczeń matematycznych przy określeniu autentyczności Całunu” („Mathematical probability calculus applied to the study of its authenticity”). Dzięki fotografii (1898 r.) ujawnione zostały szczegóły męki, śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa. Określono to niekiedy jako drugie Zmartwychwstanie. Porównywanie opisów ewangelicznych z fotografią pozwala na przeprowadzenie próby obliczeń rachunkiem prawdopodobieństwa autentyczności Całunu. Np. cierniem koronowanie, które nie było nigdy stosowane w historii z wyjątkiem przypadku Jezusa, przyjęto prawdopodobieństwo 1:10 milionów (Bruno Barberis przyjął wartość 1:5000). Uzyskane wysokie prawdopodobieństwa dla poszczególnych etapów męki i śmierci Chrystusa (1:200 miliardów) wskazują, iż Człowiek z Całunu jest Jezusem.

Następnie prof. A. Upinsky mówił n.t. „Le statut scientifique du Linceul de Turin: authentification officiele et decriptage”. W bardzo emocjonalnie wygłoszonym komunikacie prof. Upinsky ostro skrytykował poglądy przeciwników Całunu, oparte na datowaniu węglem-14. Podkreślił rolę British Museum i dr Tite w rozpowszechnianiu informacji, iż Całun jest średniowiecznym fałszerstwem. Prof. Upinsky oparł swoje wywody na 3 sprawach: interpretacji, identyfikacji i autentyczności Wizerunku.

G. Picard swoje wystąpienie poświęcił biofotometrii („Fluorescence spectroscopy and fluorescence lifetime measurement of the Shroud of Turin”). Żywa materia emituje spontanicznie światło. Omawiając Wizerunek na Całunie stwierdził, iż mogło go utworzyć promieniowanie, które było koherentne i posiadało możliwości interferencyjne. Takie cechy wykazuje hologram. Ponadto wizerunek jest monochromatyczny, posiada cechy obrazu trójwymiarowego. Obserwuje się ziarnistości tworzące Wizerunek. Zmiany te zależą od odległości płótna od ciała.

Sobota, 6 czerwca

W drugim dniu obradowała **Sesja Medyczna**, której przewodniczył prof. P. L. Baima Bollone. Zespół autorów włoskich (Belcet-Filipa-Borroni-Bona) przedstawił „Refleksje chirurgiczne odnośnie rany boku” (Riflessioni del chirurgo sulla ferita toracica). Pierwszy św. Jan Ewangelista opisał ranę w boku. Autorzy przeprowadzili rozważania na temat rany boku. Wcześniej zagadnienie to dyskutowali Barbet, Cordiglia i inni. Teoretycznie rozważano różne możliwości położenia osierdzia w stosunku do ściany opłucnej.

Z zainteresowaniem oczekiwano wystąpienia M. Canalema z Laboratorium Hematologicznego Medycyny Sądowej w Genui. Referował on badania DNA obecnego na Całunie. Analizował próbki pobrane z obszaru B12 i C12. Autor stwierdził, iż udało się wyizolować DNA z materiału pobranego z Całunu, nie z krwinek, ale z cytoplazmy. Uzyskał *primery* DNA znajdujące się w chromoso-

mach, o charakterze polimorficznym, mężczyzny. Jednocześnie podkreślił, iż interpretacja wyników musi być niezwykle ostrożna. Znajdujący się na Całunie materiał może być obcego pochodzenia. Przez wieki wielu ludzi miało kontakt z płótnem, mógł ulec zanieczyszczeniu z różnych źródeł.

N. Cinquemani i S. Cicchettis relacjonowali hipotezę o podwójnym odbiciu wizerunku na Całunie („La doppie immagini sulle mani dell’Uomo della Sindone”) oraz na temat przybicia rąk poprzez dłonie przy jednoczesnym przywiązaniu rąk za pomocą sznura (wzgl. specjalnego przyrządu). Pierwszy wizerunek powstał z odbicia krwawych plam w chwili złożenia ciała w grobowym płótnie, drugi w wyniku radiacji nieznanego promieniowania w chwili zmartwychwstania. Pierwszy obraz nie pokrywa się z drugim, wskutek zmiany pozycji ciała w chwili zmartwychwstania (przesunięcie ok. 10 cm). Cinquemani uważa, że rany po biczowaniu nie odbiły się w wyniku bezpośredniego kontaktu z płótnem, ale w wyniku radiacji.

R. Fiori wygłosił komunikat p.t. „Le lesioni da inchiodamento ai piedi dell’Uomo della Sindone”. Analiza stopy prawej i lewej z punktu widzenia medycznego wskazuje na przybicie nóg jednym gwoździem, zgodnie z hipotezą podaną przez dr Barbeta.

L. Garza Valdes mówił o znalezieniu śladowych pozostałości drewna we krwi z krwawych plam w okolicy potylicy u człowieka z Całunu Turyńskiego („Wood remnants in the blood of the occipital region of the man on the Shroud of Turin”). W plamach tych znalazł ślady komórek dębu (w belce poziomej) i sosny (w belce pionowej).

Po tym wykładzie ks. prof. dr G. Ghiberti wyjaśniał, skąd wzięła się próbka na badania DNA i Garza Valdensa (nie zrozumiałem od kogo, czy od prof. Riggiego).

G. Delle Site ponownie poruszył temat przyczyn śmierci Chrystusa na krzyżu („Cause fisiche della morte dell’uomo della Sindone: medicina e certezze”) (Nic nowego!).

H. Huisman analizował możliwe uszkodzenia prawego oka („The Holy Shroud of Turin – Injury of the right eye”). Swą wypowiedź oparł na Iz 1,6: „od stopy nogi do szczytu głowy nie ma w nim części nietkniętej: rany i sińce i opuchnięte pręgi, nie opatrzone ani przewiązane, ni złagodzone oliwą”.

G. Lavoie przedstawił „śmiałą” hipotezę, że człowiek z Całunu pochowany został w pozycji pionowej („The Shroud of Turin – Among the bloods marks is the image of an Upright Man”). Na podstawie krwawych plam oraz cieni na głowie można wnioskować, iż osoba była pochowana w pozycji pionowej (względnie w takiej pozycji znajdowała się w chwili zmartwychwstania). Przedstawił negatyw fotograficzne dwóch osób o długich włosach, które fotografował w pozycji leżącej i stojącej. Układ cieni włosów w pozycji pionowej był podobny do tego, jaki widzimy na Całunie. W pozycji leżącej nie obserwował „cieni” wzdłuż głowy.

A. Milanesio analizował ślady przybicia rąk do krzyża („Le lesioni da inchiodamento agli arti dell’Uomo della Sindone”). Podsumował różne hipotezy m.in. Barbeta, Carpo i innych.

O. Pourrat mówił na temat lokalizacji rany boku jako ważnego dokumentu na pośrednie datowanie Całunu („The localization of the chest wound on the right side: its importance as a tool for giving an indirect datation evidence of the Turin Shroud”). Rany z boku były przedstawiane różnie. Początkowo częściej po lewej stronie. Do połowy V w. po lewej, później, od VI w., po prawej. Można sądzić, iż zmiana ta była spowodowana na podstawie znajomości Całunu.

Prof. S. Rodante wygłosił obszerny referat p.t. „Błysk światła przekracza trzecie tysiąclecie” [z 65 przeżyciami] („Un lampo di luce alle soglie del terzo millennio”). Na początku omówił analizę pochodzenia krwawej plamy na czole w kształcie „ε” wzgl. „3”, powstałą w wyniku uszkodzenia żyły frontalnej i marszczenia czoła przez cierpiącego Chrystusa. Następnie omówił hipotezę powstania wizerunku w wyniku naświetlania. Len można uczulić poprzez bezpośrednie naświetlenie światłem słonecznym. Materiał nasycił roztworem mirry i aloesu i metodą serigrafii – techniką przenoszenia obrazu pozytywowego na obraz negatywowo – uzyskiwał po naświetleniu światłem słonecznym obrazy podobne do całunowych, posiadające cechy powierzchowności i trójwymiarowości. Uważa on, że promieniowanie z ciała Chrystusa w chwili zmartwychwstania mogło spowodować utworzenie wizerunku analogicznego, jaki uzyskał przez naświetlenie światłem słonecznym.

R. Signorini porównywał cechy grupowe krwi znajdującej się na Całunie z krwią na Chuście z Oviedo oraz z krwią z Mantui (i z Lanciano). Wszystkie one posiadają grupę AB („Alla ricerca della prova provata”).

Interesujący wykład wygłosił prof. F. Zugibe p.t. „The hand wound on the Shroud. Death by crucifixion on the Shroud” (Rana ręki na Całunie. Śmierć przez ukrzyżowanie na Całunie). Jako chirurg poddał dokładnej analizie fotografię ręki na Całunie z budową anatomiczną ręki. Słusznie zwraca on uwagę, że widoczna rana po gwoździu umiejscowiona jest po zewnętrznej stronie ręki i pokazuje miejsce wyjścia gwoździa, a nie miejsce wbicia. Dyskutuje on z wynikami dra Barbeta, iż nie była to przestrzeń Destota, ani środek dłoni, jak sugeruje Cinquemani. Zugibe twierdzi, że gwóźdź wbito w górną część dłoni pod kątem 10-15° w kierunku nadgarstka, jednocześnie lekko w kierunku kciuka. W czasie doświadczeń przeprowadzonych na amputowanych rękach stwierdził, że istnieje pewna tendencja przejścia gwoździa do przestrzeni ograniczonej przez kości palca wskazującego, śródręcza i kości główkowatej i mniejszej czworobocznej nadgarstka, którą określono nazwą „przestrzeni Z”. Jednocześnie uważa on, że brak kciuka na Całunie wynika z naturalnej tendencji ułożenia kciuka pod ręką. U ochotników poddanych „ukrzyżowaniu” przeprowadził badania gazometryczne, enzymatyczne, ciśnienia krwi itd.

W czasie odbywającej się równolegle sesji p.t. **Ślady biologiczne** program przewidywał następujące referaty:

Dayvault P. „The Frei collection digitalization project” („Projekt przedstawienia cyfrowego kolekcji Freia”).

Danin A. „Identify land of Israel. Plants on Shroud of Turin” („Identyfikacja kraju Izraela. Rośliny na Całunie Turyńskim”).

Dickinson I. „New evidence for the Shroud of Jesus” („Nowe dowody autentyczności Całunu Jezusa”).

Iacazio P. „La qualità microcontrollo tessile della Santa Sindone” („Właściwości kontroli mikrotkaniny Świętego Całunu”).

Siegel J. „Local plant evidence supports authenticity of Shroud of Turin” („Roślinność lokalna popiera dowody autentyczności Całunu Turyńskiego”).

Sesji **Informatyka** przewodniczył prof. N. Balosimo. Pierwszym referentem był A. Belyakov z Moskwy. Referował on pracę p.t. „Sposób utworzenia wizerunku na Całunie Turyńskim („On the origin of the image formation on the Turin Shroud”). W oparciu o prace dr J. Jacksona analizował różne gęstości obrazu – w zależności od barwy – na Całunie, przedstawionym cyfrowo. Pokazano szereg obrazów trójwymiarowych otrzymanych komputerowo. Bardzo szeroka analiza obrazu trójwymiarowego. Rozważał dwa modele radiacji.

G. Fanti i E. Marinelli przedstawili prace n.t. „Modelu prawdopodobieństwa ilościowej analizy wyników Całunu Turyńskiego („Un modello probabilistico per quantificare i risultati delle ricerche sulla Sindone di Torino”), natomiast D. Fanti i U. Winkler n.t. „Możliwości analizy płótna lnianego Całunu Turyńskiego przy pomocy rezonansu magnetycznego” („Analisi di fattibilità di indagini sul lino della Sindone di Torino mediante risonanza magnetica”).

H. Guerreschi mówił o analizie przestrzennej fotografii Całunu Turyńskiego („Il fotorilievo applicato alla Sindone”). Fotografia ma dwa wymiary i zależy od rodzaju światła. Dzięki fotografii można dokładnie analizować zmiany spowodowane biczowaniem czy cierniem koronowaniem. Analiza wykazała również włosy spuszczone (warkocz) na plecach Chrystusa.

G. Heras i D. Villalain (z Hiszpani) przedstawili studia porównawcze nad Chustą z Oviedo i Całunem Turyńskim („Estudio comparativo entre el Sudario de Oviedo y la Sindone de Turin”). Wyróżnili dwie pozycje krwawych plam na Chuście – z przodu i z tyłu głowy. Przeprowadzili analizę porównawczą krwawych plam na Chuście z Oviedo i na Całunie. Wykazują one zgodność topograficzną plam na obu płótnach. Krew na chuście z Oviedo również jest grupy AB.

Z uwagi na nieprzebranie czasu wystąpień przerwano sesję na obiad („Colazione di lavoro”), po której nie wznowiono przerwanej sesji, ale rozpoczęto sesję na temat **Konserwacji** („Conservazione”).

Równolegle do Sesji Informatyka, obradowała **Sesja Chemiczna**, której przewodniczył prof. A. Adler. Program obejmował następujące referaty (wzgl. komunikaty):

Prof. A. Adler „Dalsze badania spektroskopowe wizerunku na Całunie Turyńskim” („Further spectroscopic investigations of the images on the Shroud of Turin”).

F. Lattarulo: „W jaki sposób sejsmoelektryczny efekt może wyjaśnić wizerunek ludzki pozostawiony na Świętym Całunie” („How a seismoelectric effect can explain the human image impressed on the Holy Shroud”).

A. Makry Arevaldo: „Dyskusja na temat autentyczności. Czy? (Y despues de la autenticidad. Que?)”.

A. Mills: „Hipoteza tlenu singletowego w pochodzeniu wizerunku” („The singlet oxygen hypothesis for the origin of the image”).

K. Moran K.: „Odosobnione stanowisko systemu do badania Całunu Turyńskiego” („Remote positioning system to examine the Shroud of Turin”).

G. Pickard i R. Gallino: „Spektroskopia fluoroscencyjna i czas pomiarów fluorescencji całunu Turyńskiego”.

J.B. Rinaudo: „Model protonowy tworzenia wizerunku na Całunie Turyńskim” („Modello protonico di formazione dell'immagine sulla Sindone di Torino”).

Sesja **Konserwacja**: Sesji przewodniczyła pani prof. M. Flury-Lenberg. W swoim referacie stwierdziła, iż nie wiemy, w jaki sposób powstał wizerunek. Omówiła właściwości wizerunku i krwi, podkreślając, w których miejscach krew przeniknęła na drugą stronę płótna. Przypomniała również krótko historię Całunu i powiązanie rodziny Savoy'ów z Całunem. Przypomniała sprawę pożaru w Chambéry, sposób złożenia płótna w relikwiarzu i powstałe wypalenia, analizę łąt naszytych na wypalone miejsca płótnem holenderskim oraz utworzenie plam wodnych powstałych w wyniku polewania rozgrzanego relikwiarza wodą. Po pożarze umieszczono płótno w nowym relikwiarzu. Stwierdziła, że płótno jest w dobrym stanie, a materiał żółkł w wyniku działania tlenu (oksydacja). Dyskutowała również sprawę pasa bocznego, czy jest z tego samego materiału co Całun.

Przechodząc do sprawy konserwacji stwierdziła, że dotychczas nie był konserwowany. Obecnie panuje inny klimat niż był dawniej (zanieczyszczenie powietrza). Dalsze utlenienie może zniszczyć, zażółcić całe płótno. Całun przez 300 lat spoczywał zwinięty w relikwiarzu w Kaplicy Guariniego. Pojawiło się pytanie, jak zabezpieczyć wizerunek. Proponuje się przechowywanie w gazie obojętnym (szlachetnym), w relikwiarzu, niezwiniey.

P. Dayvault w przydługim wystąpieniu mówił n.t. „Szansa zabezpieczenia sanktuarium Całunu” („The sanctuary of the Shroud: a security challenge”). Z uwagi na wzrastającą powszechnie przemoc i terroryzm musi być stworzony odpowiedni program zabezpieczenia. Należy powołać Międzynarodowy Komitet Ochrony Całunu, który opracuje sposób i struktury zabezpieczenia. Całun trzeba chronić, gdyż nie ma drugiego egzemplarza. Wskazał również na konieczność zabezpieczenia innych zabytków, m.in. Bazyliki Świętego Piotra w Rzymie, Chusty z Oviedo. Mogą znaleźć się ludzie, którzy mogą podjąć próbę zniszczenia tego. Wskazał, jakie są możliwości zabezpieczenia zabytków.

C. Macadre i O. Rocher kontynuowali temat konserwacji („Sécurité et conservation du Linceul de Turin”). Wprowadzono już system ochrony do różnych dziedzin życia. Należy wprowadzić również do Całunu. Konserwacja musi zabezpieczyć przed działaniem czasu (środowiska), przed różną formą agresji.

Alarmy, automatyzacja, bardzo dokładne opracowanie techniki zabezpieczenia. Jednocześnie sugerował, aby Całun mógł być widoczny. Wskazał na doświadczenie, jakie zdobyto przy zabezpieczeniu np. Luwru.

I. Piczek z USA, omówiła sprawę zasad konserwacji dzieł sztuki i ich zastosowanie do Całunu („The professional arts and principles and practice of conservation versus the Shroud of Turin”).

G. Vercelli zreferował zagadnienie struktury płótna Całunu z punktu widzenia włókiennictwa („La struttura tessile della Sindone”). Szczegółowo przedstawił strukturę materiału, sposób utkania. Wyniki te pokrywają się z danymi opracowanymi przez prof. Raesa z Gandawy (vide praca Wilsona). Płótno lniane charakteryzuje się wysoką zawartością wilgoci.

Następnie odbyły się referaty przeniesione z sesji przedpołudniowej:

S. Mourayev – referował zagadnienie: „Mechanizm tworzenia wizerunku na Całunie Turyńskim: model promieniowania słonecznego (aspekt optyczny)” („Image formation mechanism on the Shroud of Turin: a solar reflex radiation model, the optical aspect”). Wizerunek powstał w wyniku chemicznej reakcji, w ciemności, gdy ciało znajdowało się w grobie. Mirra i aloes stanowiły substancje konserwujące, tak że ciało nie uległo zmianie, a zarazem były substancjami uczulającymi płótno. Następnie Całun został wystawiony na słońce i zgodnie z zwyczajami Rodantego utworzył się wizerunek na płótnie.

K. Propp i J. Jackson w bardzo specjalistycznym wykładzie relacjonowali wyniki badań „Analiza obrazu komputerowego intensywności i barwy na Całunie dla celów konserwacji i badań naukowych” („Computer colour/ Intensity analysis of the Shroud for conservation and research”). Badano makroskopowo i mikroskopowo różne części Całunu. Ponownie analizowali intensywność wizerunku od odległości ciała od płótna.

H. Rohsmann (z RFN) miał mówić na temat „Turyńskiego płótna pogrzebowego” („Il lenzuolo funebre di Torino”), jednak nudził na temat swych przeżyć w roku 1978, związanych z pielgrzymowaniem do Turynu na Wystawienie Całunu. Wyczerpał przyznany mu czas zanim przystąpił „ad rem”, do podanego mu tematu.

B. Sullivan mówiła podekscytowana n.t. „Krytyczna analiza przy zastosowaniu logiki” („A critical analysis by application of logic”). M.in. sugerowała, że Chrystus nie umarł na krzyżu. Nie notowałem jej „genialnej” wypowiedzi.

W. Verniers podobnie starał się wykazać (temat „Naturalny sposób utworzenia wizerunku na Całunie” – „Natural formation of the Shroud-image”), że wizerunek powstał w grobie w wyniku procesów fizyko-chemicznych, przy udziale mirry i aloesu. Nastąpiła m.in. mikrobiologiczna degradacja celulozy. W okresie

30-36 godzin ciało było nadal wilgotne i były odpowiednie warunki do utworzenia wizerunku.

Obrady tej sesji zakończyły dwa komunikaty wygłoszone przez M. Whanger: „Dowód na utworzenie wizerunku na Całunie w wyniku radiacji” („Radiation in the formation of the Shroud image the evidence”) oraz A. Whanger: „Wizerunek niecielesnego przedmiotu odbitego na Całunie Turyńskim” („Non-Body objects imaged on the Shroud of Turin”).

W sobotę, 6 czerwca po południu obradowała sesja p.t. **Sztuka**, której przewodniczył ks. prof. H. Pfeiffer. Wygłosił on referat: „Całun a sztuka” („La Sindone e l'arte”). Ponadto program obejmował następujące komunikaty:

G. Compri: „Mandylion z Edessy jest obrazem z Kapadocji” („Il Madilyon di Edessa nelle pitture di Cappadocia”);

R. Giardina: „Całun: interpretacja obrazów w odniesieniu do Biblii i historii sztuki” („La Sindone: interpretazione pittorica con riferimenti biblici e di storia dell'arte”);

C. Griseri: „Przegląd fotografii wizerunku z Sindonu w Cumese” („Rassegna fotografica delle immagini della Sindone nel Cumese”);

P. Pisotti: „Wiedza o wizerunku na Całunie i refleksje nad wyobrażeniem Chrystusa w nowoczesnej sztuce” („Cognizione dell'immagine della Sindone e i suoi riflessi sulla raffigurazione del Christo nell'arte moderna”);

B. Sullivan: „Całun Turyński: Czy był on modelem dla Clausa niechlujnej «Głowy Chrystusa»?” („The Shroud of Turin: Was it the model for the Claus sluter «Head of Christ»?”).

Niedziela, 7 czerwca

Sesji historycznej przewodniczył dyr. G. M. Zaccone. W swoim referacie zwrócił uwagę, że brak początkowych źródeł nie ma znaczenia, gdyż najważniejsze, że dysponujemy przedmiotem zainteresowania. Wymienił dane historyczne pochodzące sprzed XIV w. Następnie dokładnie omówił historię od Lirey, przypominając wszystkie najważniejsze wydarzenia w historii Całunu. Zasadniczo nie ma nic nowego w znajomości Całunu w tym okresie.

D. Brienne w swym komunikacie kontynuował dane historyczne („Relazione storica”). Przypomniał, iż Całun był widziany w Atenach w 1304 r.

M. Cappi poruszył zagadnienie pożaru w Chambéry („L'incendio di Chambéry – un monito per la scienza”). Stwierdził, iż zagadnienie to jest ważne z uwagi na badanie datowania. Istotne jest, jaka była temperatura w czasie pożaru, na którą był narażony Całun. Robiono próby w różnych temperaturach. Oceniano testy wykonane w zakresie w 150°-175°C.

M. Domsure, w przydługim komunikacie porusza zagadnienie „Czy wizerunek z Edessy jest tym samym co na Całunie Turyńskim” („L'image de Eddese est – elle le Linceul de Turin?”).

O. Fraikin przedstawił sylwetkę Geofreya de Charny („Geoffrey de Charny, un personnage enigmatique”), jako osoby zagadkowej. Wiadomo, że był przyjacie-

lem króla. (W tym czasie Całun był trzymany w katedrze w Paryżu.) Brał on udział w kampanii wojennej, dostał się do niewoli angielskiej. Król wykupił go. Posiadał zdolności dyplomatyczne. Zginął w walce w obronie króla. Jest to pierwszy pewny właściciel Całunu.

P. Markwardt: „Pożar i portret” („The fire and the portrait”) – nie zanotowano żadnych uwag.

Po przerwie obradowała **Sesja Datowanie**. Przewodniczył jej i wygłosił wykład prof. P. Savarino. Krytycznie ocenił wartość przeprowadzonych badań datowania. Pobrane próbki były bardzo małej wagi. Niewłaściwe było pakowanie próbek nie oficjalnie, ale osobno. Nie znaczy to, że doszło do podstawienia innej próbki. Inne zastrzeżenie, że próbki były pojedyncze (z jednego tylko miejsca) w każdym ośrodku, co ma znaczenie przy ocenie wyniku. Wiadomo, że na próbkach znaleziono mikroorganizmy i lichenothelia (grzyby i mikroorganizmy), które mogły wpłynąć na wyniki. W swym referacie powołał się też na badania przeprowadzone przez prof. Dimitri Kouzniecowa. Warunki, w jakich znajdował się Całun, spowodowały „odmłodzenie” płótna całunowego. Krytycznie też odniósł się do danych opublikowanych w „Nature”. Uzyskane wyniki w trzech ośrodkach nie są jednorodne. Ponadto laboratoria nie podały szczegółów badania.

M. Alonso w komunikacie poruszył naukową wartość datowania w 1988 r. („Quelques doutes de nature scientifique sur la validité de la datation de 1988”). Zacytował argumenty za i przeciw autentyczności Całunu.

N. de Diego, podobnie poddał krytycznej ocenie datowanie („Studia de la edad de la S. Sindone”). Zwrócił uwagę na niewłaściwe pobieranie materiału. Pobrano czwartą próbkę bez wcześniejszej informacji na ten temat. Została nakręcona video taśma, która tajemniczo „zaginięła”. Tajemnicą okryte jest też to, co się działo w zakrystii. Po trzy próbki przekazano przedstawicielom laboratoriów, co zostało utrwalone na fotografii. Próbki zostały oznakowane, co nie zapewniało anonimowości próbek.

Następnie J. Jackson, K. Propp i R. Jackson w połączonych komunikatach przedstawili zagadnienie nowych dowodów na wcześniejsze datowanie Całunu („New evidence that the Shroud predates the radiocarbon date by many centuries”). Jeśli Całun oświetlimy bocznym światłem, wówczas widać cztery fałdy (pokazano na przeźroczach). Świadczy to, że w swej historii Całun był złożony inaczej. Te fałdy wydają się starsze. Autorzy dyskutowali, co mogło spowodować takie zagięcia. Przedstawili model złożenia Całunu 4 razy. Twierdzą, że takie znaki złożenia płótna można zauważyć na medalionie wyłowionym z Sekwany, a przechowywanym w Paryżu. W drugiej części wystąpienia mówiono o zmianach zanieczyszczeń C-12 w płótnie w czasie. Pokazano 5 próbek materiału i zmiany, jakie zaszły w czasie.

N. Moroni, F. Barbesino i M. Bettinelli nawiązali do doświadczeń Kouzniecowa, tzn. do symulacji warunków, jakie mogły panować w czasie pożaru w Chambéry („L’incendio di Chambéry del 1532: esperimenti di simulazione ter-

mica”). Doświadczenia przeprowadzono na próbce materiału, którą analogicznie, jak Całun złożono, umieszczono w kasecie i poddano podwyższonym temperaturom (180°, 185°, 285°C). Uzyskane zmiany badano m.in. oznaczono widma. Nie było zmian w widmie. Badano również wpływ na krew oraz wpływ srebra. Wykazano zależność ocenianych zmian w zależności od miejsca na płótnie. Skrzynie polano również wodą, która przeniknęła do środka i pozostawiła ślady jak na płótnie całunowym.

W następnym komunikacie – G. Novelling – także poddano krytyce wyniki datowania („Analisi critica della datazione col metodo al. Radiocarbonio del tessuto della Sindone di Torino – Valutazione dei dati del 1988”). Mówił tak szybko, że nie zanotowano jego wypowiedzi.

M.C. van Oosterwyck, emerytowana profesor Uniwersytetu w Louvain, wygłosiła komunikat p.t. „Całun i radiowęgiel” („Le sainte Suaire et le radiocarbon”). Autorka znana jako specjalistka mineralog (m.in. od silicjanów) interesowała się również metodą datowania, wykazując „anormalny wiek” różnych wyników uzyskanych przez archeologów, prehistoryków i paleoklimatologów. Zarzuciła Libby’emu, iż jego „chronometr” zawiera szereg błędnych postulatów i w wielu przypadkach metoda ta nie sprawdza się. Wprowadzenie nowej techniki A.M.S. (akceleratorowej) nie usprawniło oznaczeń radiodatowania. Wiadomo, że rozmieszczenie radiowęgla w materiale jest niezwykle heterogenne. Odnośnie do Całunu, autorka krok po kroku zaprzecza średniowiecznemu pochodzeniu płótna, twierdząc, że wyniki zostały sfabrykowane i nie mają żadnego znaczenia. Sugeruje, aby zaprzestano takich badań, których wynikiem jest tylko ogólne zamieszanie i uniemożliwienie znalezienia prawdy.

R. van Haelst od lat występuje przeciw wynikom datowania („New light on the radiocarbon dating of the Shroud”). Jako statystyk wysunął bardzo rzeczowe zarzuty wobec opublikowanych wyników przez 3 ośrodki wykonujące datowanie.

I. Wilson mówił na temat „Ocena błędów odnośnie próbek Całunu pobranych w 1988 roku – i sugerowane sposoby odrzucenia ich” („An appraisal of the mistakes made regarding the Shroud samples taken in 1988 – and suggested way of putting these behind us”) w bardzo rzeczowym wystąpieniu w całej rozciągłości poparł tezę o autentyczności Całunu. Wyraził zdziwienie wobec wystąpień przeciwników Całunu, ogłoszonych poprzedniego dnia (bez podania nazwisk!). Nawiązał również do wyników datowania, pytając, jeśli jest to błędny wynik, to jaka jest przyczyna. Zacytował wyniki Kouzniecowa, który nie mógł przybyć z uwagi na pobyt w USA. Podkreślił, iż błędne było pobranie próbek przez Riggiego z miejsc, za które ludzie zawsze trzymali w rękach. W tych miejscach zawsze jest najwięcej zanieczyszczeń. Podkreślił również brak pełnej dokumentacji pobranych próbek. Wspomniał również o śledztwie przeprowadzonym przez brata Eymarda, oraz o wynikach dr L. Garza-Valdes i F. Cervantes Ibarola odnośnie do ich badań Lichenothelia (żywice zawierające bakterie, grzyby i składniki chemiczne). Wilson nie chciał sam ustosunkowywać się do tych wyników. Jednak inni uczeni powinni to uwzględnić. Wysunął jednak zarzut, że materiał do badań otrzymano nie bezpo-

średnio od kard. Saldariniego. Następnie zastanawiał się, czy można wyeliminować badania datowania na podstawie oceny degradacji celulozy? Na zakończenie przypomniał oświadczenie papieża Jana Pawła II sprzed 2 tygodni, w których popiera dalsze badania Całunu.

B. Schwortz – artysta fotografik – mówił o roli porozumienia między ośrodkami badającymi Całun („The role of internet in the future of the Shroud research”). Wspomniał o trudnościach wzajemnego porozumienia w latach 1978-80. Z uwagi na duże odległości w USA, istniały kłopoty w utrzymaniu częstych kontaktów pomiędzy poszczególnymi ośrodkami, przygotowującymi się do badań Całunu. Utrudniało to współpracę. Nie było wówczas tych technik porozumienia jakie są obecnie.

Wyniki badań w 1988 roku spowodował pewną „pustkę” wokół badań Całunu. W latach 90-tych ponownie ożywiło się zainteresowanie Całunem, m.in. starymi fotografiami wykonanymi w 1978 roku. Referent wnioskował, aby powołać program w internecie, który będzie gromadził informacje na temat Całunu i gromadził ośrodki zainteresowane badaniami. Wnioskował też, aby wszystkie informacje były tłumaczone na jeden język, najlepiej angielski. Pozwoli to ponownie uaktywnić zaprogramowanie badań Całunu w przyszłości. Wystąpienie B. Schwortza spotkało się z bardzo żywą reakcją sali.

Należy jeszcze wspomnieć o sesjach odbywających się równolegle: Archeologia i Religia.

Sesji Archeologia przewodniczył prof. P. Kaswalder.

Program sesji przewidywał 3 wykłady:

1. P. Hamon wygłosił komunikat odnośnie do nowych orientacji badań pochodzenia wizerunku na płótnie pogrzebowym z Turyngu w świetle archeologii („La soluzione archeologica dell'enigma o verso una nuova orientazione delle ricerche sulla generazione dell'immagine sul lenzuolo mortuario di Torino”);

2. I. Kiss na temat monety na oku Chrystusa („L'usanza di mettere le monete sugli occhi”);

3. R. Morgan z Australii o nowych odkryciach łączących Całun Turyński z malowidłami z okresu wczesnych rzymskich katakumb („New discoveries linking the Turin Shroud and early roman catacomb painting”). Tematem tym autor interesuje się od szeregu lat starając się wykazać, iż w katakumbach Domitylli znajdują się obrazy sugerujące, że jest to oblicze Chrystusa. Jego odkrycia nie znajdują potwierdzenia innych archeologów.

Sesji Religii przewodniczył prof. K. Dietz. Obejmowała ona następujące komunikaty:

L. Bianco: „Pismo Święte a Całun” („Sacra Scrittura e Sindone”);

G. Bisceglia: „Całun a katecheza...” („Sindone e catechesi – esposizione di alcune verità della fede alla luce delle più recenti scoperte sindonologiche”);

- E. Cuccarollo: La lettura spirituale della Sindone;
 A. di Giglio: Ecce l'uomo... ascoltate!
 A.R. Dreisbach: A theological basis for sindonology and its ecumenical implications;
 R. Falcinelli: Testimonianze sindoniche a Chartres;
 A. Ferrer: L'unione fra scienza e religione spiega l'enigma della Sacra Sindone;
 B. Ladu: La Sindone e la liturgia mozarabica;
 F.M. Lethel: La Santa Sindone come icona di Gesù sepolto: Aspetti dogmatici, teologici e spirituali;
 E. Lindner: The Holy Shroud and the Resurrection;
 F. Lingiardi: Il volto sindonico: svelarsi e nascondersi di Dio;
 G. Mingrone: La Sindone: umanizzare Gesù per divinizzare il Cristo;
 H. Perriello: Il mistero della Sindone;
 I. Perin: La gente comune e scettica o perplessa circa l'autenticità della Sindone: problema di fede o di comunicazione mass mediale (analisi epidemiologica tramite questionario);
 J. Pham: So what if it's a medieval forgery?;
 S. Quattrin: Gemma Galgani e la Sindone;
 T. Ribay: Opsi et quelques autres vocables grecs en Jean 11,44 et Jean 20,1-10 dans les oeuvres de Flavius Josèphe;
 F. Sormani Zodo: Esperienze in tema di serate „Sindone”;
 G. Tamiozzo: Sacra Scrittura e Sindone;
 F. Wijffels: The relation between St. John 20,6-7 and the water stains on the Turin Shroud.

Poznań

WŁADYSŁAW FENRYCH

Ks. Tadeusz Dyk – Ks. Jacek Mucha

V SYMPOZJUM HOMILETYCZNE W KRAKOWIE

Odbyło się w dniach 22-23 października 1998 roku. Tym razem sympozjum było poświęcone prawdom wiary w przepowiadaniu kościelnym. Zostało zorganizowane przez Instytut Liturgiczny Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Tradycyjnie już miejscem sympozjum było Centrum Duchowości i Formacji Księżych Zmartwychwstańców na Zakrzówku.

Sympozjum prowadził ks. dr Wiesław Przychyna – kierownik Studium Homiletyki przy PAT. Spotkanie rozpoczęło modlitwą, po której słowo wprowadzające wygłosił ks. Jerzy Chmiel – prorektor Papieskiej Akademii Teologicznej. Wystąpienie specjalistyczne rozpoczął referat ks. prof. dr hab. Tomasza Węclawskiego z Poznania. Pod nieobecność autora referat odczytał ks. Wiesław Przychyna, organizator całego sympozjum.